

Contemporary Conundrums

1 תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

מתני'. ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה: חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו.... הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה.

גמ'. חלב למאי ניחוש לה? אי משום איחלופי, טהור - חירור, טמא - ירוק! ואי משום איערובי, ניקום, דאמר מר: חלב טהור עומד, חלב טמא אינו עומד! אי דקא בעי לגבינה ה"נ, הכא במאי עסקינן - דקא בעי ליה לכמכא. ונשקול מיניה קלי וניקום! כיון דבטהור נמי איכא נסיובי דלא קיימי, ליכא למיקם עלה דמילתא. ואב"א: אפי' תימא דקבעי לה לגבינה, איכא דקאי ביני אטפי.

2 רש"י שם

ניקום - יעמידנו ע"י קיבה לגבינה. **לכמכא** - מאכל. **קלי** - מעט. **נסיובי** - מישג"א. **ליכא למיקם עלה דמלתא** - שמא נתערב בו חלב טמא וכשהעמידו עומד טהור שבו והטמא נשאר עם הנסיובי הלכך אין זה נסיון להכשיר הראשונים לאכול אבל לגבינה סלקא דעתא השתא דמותר. **ואי בעית אימא** - אפילו לגבינה נמי אסור. **דאיכא** - נסיובי דקיימי בגבינה. **ביני אטפי** - בתוך הגומות שבגבינה וחיישינן שמא מן החלב טמא שלא עומד נשאר עם הנסיובי בגומות.

3 שו"ת רדב"ז חלק ד סימן עה

שאלה עוד שאלת חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו ואין שם דבר טמא שיודע זה בבירור כגון שאין במקום לא גמל ולא חמור נקבה או כגון שהיה העדר בתוך הדיר ובדק ולא היה שם דבר טמא ויצא והביא לו הנכרי חלב מאותו הדיר אבל לא היה יכול לראותו חולב כלל השאלה אם גזרת החלב שחלבו עכו"ם היא כגזרת גבינת הנכרים דפסקו שאפי' במקום שמעמידן אותו בשרף אפי"ה אסור משום כיון שגזרו גזרו וכן בחלב או דילמא לא:

תשובה הדבר ברור כי הגבינה נאסרה במנין מהנך טעמי דאמרינן בגמרא אבל לא כן בחלב שחלבו נכרי שאסרו אותו משום חשש דבר טמא. תדע שאם היה יושב בצד העדר במקום שאם היה עומד היה יכול לראותו אעפ"י שיש בעדרו דבר טמא מותר ואם גזרה כללית היתה לא הוי מתירין כה"ג וכן נראה מדברי כל הפוסקים. אבל נמצא כתוב במרדכי עלה דהא דפרכינן בגמרא אי דליכא דבר טמא וכו' יש מוכחין מכאן שאם ברור לנו דאין בהמה טמאה בעדרו דמותר ליקח חלב מן העכו"ם א"עפ שאין ישראל רואהו וטעות הוא בידם דא"כ הול"ל אי דליכא דבר טמא בעדרו למה לי ישראל עומד בצד עדרו פשיטא דבעומד בצד עדרו סגי. ולדידי מיהא לא איריא כלל דלא מצי לאקשווי הכי דבעינן עומד בצד עדרו משום גילוי אבל משום חשש דבר טמא לא חיישינן כיון שאין בעדרו דבר טמא. וכן הבנתי מתוך דברי התוספות. הילכך השתא דלא חיישינן לגלווי מותר הוא. וכן משמע מדברי הר"ר פרץ ז"ל שהוא המחמיר מכולם ז"ל ואפי' אין דבר טמא בעדרו יש להחמיר להיות הישראל שם בתחלת החליבה פן יערב או ישים העכו"ם חלב טמא בכלי קודם שיבוא הישראל עד כאן. הא אי ליכא למיחש להכי מותר דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ומ"מ מדברי כולם למדנו שלא היתה גזרה כללית. עוד נ"ל לפרש דמאי דפריך בגמ' פשיטא אמאי אצטריך למתני הך ברייתא כולה ובכלל קושיא זו הוי ג"כ מאי ששנה יושב בצד העדר. כללא דמלתא דאם אין לחוש כלל לדבר טמא אפי' שאינו בצד העדר מותר. והנלע"ד כתבת:

4 טור יורה דעה סימן קטו

חלב שחלבו עו"ג ואין ישראל רואהו אסור שמא עירב בו חלב טמא ל"ש חלבו לצרכו או לצורך ישראל לפיכך היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ אם יודע שאין לו דבר טמא בעדרו מותר אפילו אין הישראל יכול לראותו בשעה שהוא חולב היה לו דבר טמא בעדרו והישראל יושב מבחוץ והעו"ג חולב לצורך ישראל אפילו אינו יכול לראותו כשהוא יושב אם יכול לראותו כשהוא עומד מותר שירא שמא יעמוד ויראהו והוא שיודע שחלב טמא אסור לישראל.

5 בית יוסף יורה דעה סימן קטו

לא שנא חלבו לצרכו וכו'. כן כתב סמ"ק (סי' רכג עמ' רלד ובהגהות סק"א) ז"ל אין חילוק להתיר היכא שחלבו הגוי לצרכו ולאפוקי מאותם בני אדם שמתאכסנים בבית גוים ומוצאין חלב שחלבו הגוי לצורך עצמו של גוי ואוכלין אותו ודאי איסורא עבדי דכיון שחלבו הגוי ואין ישראל רואהו מתחלת החליבה אסור בכל ענין עד כאן לשונו: ומ"ש היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ וכו' עד שירא שמא יעמוד ויראהו. ברייתא שם (לט:):

6 פרי חדש יו"ד קטו

גזירה רק מטוס חסק תערוצת דצר עונח והיכח דליכח חקק תערוצת
וותר וקיים חיל הכלל העולה דצנייר טלא כנולח טס חלצ טונח
או טהוח יותר ציוקר וחלצ טהור וותר לקנות ונעכיס חלצ טחלצו
צלא רחיית ישראל כלל וכן מלחמי המנהג פשוט פה לחטטרדס
וכן נהגתי חצי גיכ זולת קלת יחידים המהרים גזה חלצ צנייר
טנמלח טס חלצ עונח וחיו ציוקר חף טאין לחותו העכרים דצר
עונח צעדרו מיינו לריך לרחות קהס החליצה צחק הכלי וגס לרחות
כל החניצה ונתחלה ועד סוף וכי עכ"ד וכיולח - גזה הארץ גיכ

ה (יו"ד) שפירא, צבי הירש בן שלמה - שפירא, חיים אלעזר בן צבי הירש עמוד מס 37 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

7 ספר חכמת אדם - כלל סז:א

החלב של נכרי אף על פי שלא היתה גזירה מוחלטת מן חז"ל כמו גבינה שגזרו עליה דאפילו ידוע בודאי שאין בה שום דבר איסור אף על פי כן גזרו עליה ולכן אין בה שום צד היתר אבל החלב לא נגזרה במנין לחלוטין אלא היכא שיש לחוש שמא עירבו חלב טמא אף על פי שרחוק הדבר מאד לחוש שמא עירב בו חלב טמא מכל מקום אסור דכל מה שגזרו חכמים אם יש במציאות אפילו רחוקה מכל מקום אסור ולכן חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו לא שנא חלבו לצרכו או לצורך ישראל אסרו חכמים שמא עירב בו חלב טמא ולכן לכתחלה צריך להיות ישראל בתחלת החליבה ויראה בכלי שחולבין בו שהוא נקי ואפילו אין דבר טמא בעדרו (ש"ך ס"ק ה') ואפילו בדיעבד אסור אם לא ראה תחלה בכלי והיה שם מתחלת החליבה לדעת כל האחרונים ואפילו אין בכל העיר דבר טמא לחלוב והוא הדין נכרי שדר לבדו באכסניא ואין לו דבר טמא (ועיין בתשובת תשב"ץ חלק ד' סימן ל"ב וכפתור ופרח דף כ' והוא כתב בשם ספר העיתים דאם אין בכל אותה מדינה דבר טמא מותר וסיים ויש מחמירין וכיון שכל גדולי ראשונים ואחרונים אין אחד שזיכיר היתר זה שמע מינה דכולם קבלו עליהם כהיש מחמירין ואם כן הוא אצלנו ככל איסורין שקבלנו עלינו לפסוק כפוסק אחד ואסור לשנות. וזה לשון איסור והיתר כלל מ"ח דין ד' כל עיר ועיר חייבים לנהוג כדעת הגדול הרב המנהיג הראשון שהיה באותו מקום מתחלה מאל השופט אשר יהיה בימים ההם (דברים י"ז, ט') כשאין בית דין האחרון גדולים מהם בתורה ובמנין עד כאן לשונו. ולכן אין כאן מקום לדברי הפרי חדש ועוד שהרי גם הם לא התירו רק אם אין בכל העיר דבר טמא). צריך לראות קודם החליבה בכלי שלא יהיה בו חלב וגם צריך לראות החליבה מתחלה ועד סוף או ביוצא ונכנס או בעומד בצד העדר או בצד הרפת מבחוץ באופן שלא יחוש שמא הלך למקום אחר דכיון דאין דבר טמא בעדר או ברפת ואם כן אין כאן חשש אלא משום זיוף ולכן סגי בזה ואם לאו החלב אסור (ט"ז וש"ך ופרי חדש ס"ק ב' ומנחת יעקב) ואפשר דבאין דבר טמא בעדרו אף על פי שלא ראה מתחלה בכלי כיון שראה על כל פנים החליבה יש להתיר בשעת הדחק (עיין מנחת יעקב שהרי הפרי חדש מתיר אם אין בכל העיר דבר טמא הראוי לחלב וגם התשב"ץ חלק ד' סימן ע"ה ואני מצאתי בכפתור ופרח דף כ' ואף דלא קיימא לן הכי כיון שעל כל פנים ראה החליבה) ולכתחלה נהגו להחמיר שלא יחלוב בכלי שדרכו של עכו"ם לחלוב בו שמא נשאר בו צחצוחי חלב ובדיעבד או על הדרך אין לחוש לזה (סעיף א'):

8 תחומין כב:459

עד כאן הנחנו, שכיום אין כל חשש לעירוב חלב טמא, ולכן יש מקילים שסוברים שחלב נכרים בימינו מותר, ויש סבורים שגם כיום יש צורך בהשגחה. כעת נבדוק הנחת יסוד זו. בימינו מתבצעת חליבה של בעלי חיים טמאים, בעיקר נאקות וסוסות, וחלבן משווק כחלב בריאות. מאידך גיסא, אין בימינו חשש לעירוב חלב זה בחלב כשר, לא רק בשל האיסור החוקי שיש בכך, אלא מכיון שהחלב הטמא יקר עשרות מונים מהכשר, וקיימא לן שאין לחשוש לעירוב, כאשר האיסור יקר מההיתר.